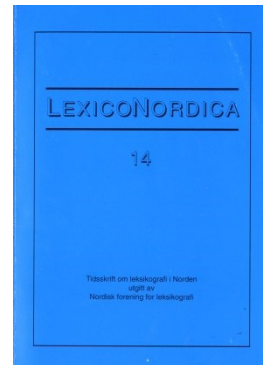

LexicoNordica

Titel: Encyclopædia iuridica fennica
Forfatter: Heikki E.S. Mattila
Kilde: LexicoNordica 14, 2007, s. 93-106
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Heikki E.S. Mattila

Encyclopædia iuridica fennica¹

In Finland, a major legal encyclopaedia, *Encyclopædia Iuridica Fennica* (EIF), was compiled in the 1990s. The project was initiated and directed by the most important non-profit jurist association in Finland, *Suomalainen Lakimiesyhdistys*. EIF consists of seven thematic volumes (in each volume the articles are placed in alphabetical order) with a separate index volume. Besides practical purposes, EIF also has cultural aims: the work codifies the totality of the Finnish legal culture. This is why all longer articles include a historical and comparative survey, and one whole volume is consecrated to legal theory, legal history, legal sociology, etc. The present paper describes the properties of this encyclopaedia and the lessons of its compiling: the aims of the project, the organization of its preparation, its structure, the principles of redaction work and the timetable of the work are dealt with. At the end of the paper, there is a summary where the positive and negative experiences gained are described.

1. Projektets ändamål och verkets målgrupper

Encyclopædia Iuridica Fennica (EIF) är den första encyklopedi som omfattande behandlar den finska rätten i sin helhet. Dess artiklar ger information om rättsordningens struktur och normer samt klargör de olika regelverkens bakgrund. På detta sätt tjänar EIF alla personer som är intresserade av den finska rätten. Förutom praktiska ambitioner hade verket en annan viktig målsättning: heltäckande kodifiering av den finländska rättskulturen. Speciellt den volym som behandlar allmänna frågor inom rättslivet och närliggande discipliner är rättskulturellt färgad: artiklarna placeras sig inom rättsfilosofins, rättsteorins, rättsinformatikens, rättssociologins och rättshistoriens område eller berör rättsspråket, rättegångsritualerna osv.² Vissa artiklar, bl.a. om rättsinformatik och rättsliv i allmänhet, innehåller mycket sådant stoff som inte tidigare tagits upp i skriftlig form i Finland.

---

¹ Författaren framför sitt varma tack till *Nina Martola* som haft vänligheten att bearbeta den svenska texten till manuskriptet.

² EIF innehåller 21 artiklar om det juridiska språket. De behandlar rättsspråkets olika genrer, det finska och det svenska rättsspråket, viktiga utländska rättsspråk samt översättningsproblem i anslutning till juridiska texter. I artikeln *Oikeuslingvistiikka* ('Rättslingvistik') redogörs för disciplinen i allmänhet. Se närmare om denna disciplin Mattila (2006:6–19).

Innan det praktiska arbetet inleddes, strävade huvudredaktören (dvs. författaren av denna artikel) efter att skaffa sig ingående information om juridiska encyklopedier och uppslagsverk i viktiga europeiska länder och i Nord- och Sydamerika.³ Denna information visade sig vara mycket nyttig när det gällde att skapa fungerande lexikografiska lösningar för encyklopedin. EIF följer inte slaviskt någon utländsk förebild men verkets helhet består av tematiska volymer (med alfabetiskt ordnade artiklar) som härstammar från *Ergänzbare Lexikon des Rechts* (Tyskland). Verkets interna referenssystem (hänvisningarna mellan artiklar) härstammar från *Münchener Rechts-Lexikon* (Tyskland) och verkets rubrik-system (mellanrubrikerna i artiklarna) härstammar från *Diccionario enciclopédico de derecho usual* (Argentina). De kulturella betoningarna är starkare i EIF än i motsvarande utländska uppslagsverk i allmänhet. Detta kommer fram i den inledande essän i verkets första volym, i vilken huvudredaktören ger en allmän bild av den europeiska traditionen i fråga om juridiska encyklopedier och uppslagsverk samt jämför de lexikografiska lösningarna i EIF med lösningar i motsvarande utländska verk (se not 2). Denna information kompletteras i artikeln *Oikeustietosanakirjat* ('De juridiska uppslagsverken') i volym VII av EIF.

Verket har planerats med tanke på vida användarkretsar. Primärt är det inte frågan om ett uppslagsverk avsett för lekmän. De åsyftade användarna är närmast yrkesfolk, både jurister och experter inom olika områden. EIF tjänar även medborgare som åtar sig sådana uppgifter som kräver speciella juridiska kunskaper (t.ex. nämndemän vid tingsrätter) eller är intresserade av allmänna rättskulturella frågor. Utom för personer som vill ha upplysning om rättsordningens innehåll, är EIF en viktig källa för personer som behöver information om rättsspråkets termer (lexikografer, terminologer, översättare av juridiska texter osv.). Språket i EIF är enbart finska.

2. Organisation och understödjare

Organisation av arbetet. Projektet leddes av *Suomalainen Lakimiesyhdistys* ('Finska juristföreningen') som också publicerade verket. Föreningen är det största juristsamfundet i Finland med vetenskapliga syften. Forskningscentralen för de inhemska språken var en viktig sam-

---

³ Denna information publicerades i form av tidskriftsartiklar och i den inledande essän i den första volymen av encyklopedin. Se Mattila (1989:1066–1089), Mattila (1992:19–43), och Mattila (1994:19–43). På engelska har EIF kortfattat presenterats i Mattila (1999:151–162).

arbetspartner i projektet, i egenskap av forskningsinstitution, språkvårdsenhet och lexikografiskt institut.

Projektets organisation var tämligen komplicerad. *Suomalainen Lakimiesyhdistys* utsåg ett redaktionsråd för verket (20 medlemmar)⁴, ett arbetsutskott till redaktionsrådet (fem medlemmar), en ekonomikommission (fem medlemmar),⁵ en heltidsanställd huvudredaktör och ansvariga redaktörer (en eller två) för varje rättsområde (31 personer). Därefter valdes de nödvändiga medarbetarna för artikelskrivandet ut (327 personer). År 1995 utnämndes även en redaktionssekreterare som i praktiken var heltidsanställd.⁶

I projektets begynnelsekedade sammanträdde alla dessa organ regelbundet, arbetsutskottet och ekonomikommissionen flera gånger per år. Detta var nödvändigt för att så snabbt som möjligt slå fast de lexikografiska riktlinjerna och andra principlösningar som projektets framskridande krävde. De viktigaste ärendena bereddes på redaktörmöten och på arbetsutskottsmöten på basis av huvudredaktörens promemorior, och först därefter fattade redaktionsrådet de slutgiltiga besluten.

Denna organisation visade sig fungera bra. Förklaringen är att det – tack vare den prestige och uppskattning som *Suomalainen Lakimiesyhdistys* åtnjöt – var möjligt att rekrytera de bästa experterna i landet som medlemmar av projektets organ och som artikelförfattare. Ungefär hälften av artikelförfattarna är akademiska jurister, den andra hälften är personer som arbetar som praktiska jurister. Bland medarbetarna finns även många representanter från närliggande vetenskapsgrenar och discipliner (sociologi, teknologi, medicin osv.). Några författare är utlänningar.

Samarbetet mellan de olika organen löpte också smidigt, och praktiskt taget alla de artiklar som utlovats kunde fås in. Detta lyckades trots att medlemmarna av de olika organen inte fick några arvoden (med undantag av huvudredaktören och redaktionssekreteraren som var månadsavlönade) och trots att de arvoden som betalades till artikelförfattarna var närmast symboliska. Detta visar vilken betydelse ett vetenskapligt samfund kan ha som incitament för frivilligt arbete och uppoffrande samarbetsanda – talkoanda som man säger i Finland. Det är svårt att

---

⁴ Redaktionsrådets (och samtidigt arbetsutskottets) ordförande var justitierådet *Juhani Wirilander*.

⁵ Ekonomikommissionens ordförande var vicehäradshövding *Pertti Niemistö*. På grund av hans bortgång fungerade professor *Esko Hoppu* som kommissionens ordförande i projektets slutskede.

⁶ Till redaktionssekreterare utnämndes fil.mag. *Eila Santapukki* som redan (från 1990 då arbetet börjades) verkade som huvudredaktörens assistent i projektet.

föreställa sig att ett motsvarande resultat kunde ha nåtts med bara symboliska arvoden i ett projekt lett av ett kommersiellt förlag.

Å andra sidan utgjorde projektets organisation också en viktig stöttepelare för huvudredaktörens arbete. Huvudredaktören – som fungerade som sekreterare för de olika organen i projektet – kunde ta upp vilket problem som helst när organen sammanträdde. På det sättet var det möjligt att undvika förhastade beslut i lexikografiska och andra ärenden.

Samarbetspartner och understödjare. Forskningscentralen för de inhemska *språken* arrangerade nödvändiga lokaler för EIF-redaktionen på basis av ett samarbetsavtal mellan *Suomalainen Lakimiesyhdistys* och Forskningscentralen. Således kunde huvudredaktören under hela projektet få hjälp av professionella lexikografer och språkvårdare. Särskilt i begynnelsestadiet, då de tidigare planerna preciserades, kunde EIF-redaktionen dra mycket nytta av de erfarenheter som redaktörerna för *Suomen kielen perussanakirja* ('Finsk basordbok') hade skaffat sig. I detta sammanhang bör man också konstatera att många juridiska neologismer i finskan skapades under EIF-arbetet i samverkan med Forskningscentralens lexikografer och språkvårdare.

Undervisningsministeriet beviljade EIF ett mycket betydande finansiellt understöd. Som redan konstaterats kunde huvudredaktören och redaktionssekreteraren disponera arbetsrum i Forskningscentralens lokaler och dessutom tog Forskningscentralen inte betalt för arbetsmaterial (papper, pärmar o.d.), postförsändelser osv. Senare fick projektet viktiga finansiella bidrag även från *Finlands Akademi*, *Suomen Kulttuurirahasto* ('Finska Kulturfonden') och *Jenny ja Antti Wihurin rahasto* ('Jenny och Antti Wihuris fond').

3 EIF:s omfattning och struktur

Innehåll och omfattning. EIF består av sju volymer. Varje volym omfattar ett sammanhängande rättsområde och utgör en självständig informationshelhet. De sju volymerna är: (1) företags- och förmögenhetsrätt, (2) jord-, vatten- och miljö rätt, (3) familje-, arbets- och socialrätt, (4) straff- och processrätt, (5) offentlig rätt (finansrätt, förvaltningsrätt, kommunalrätt, statsförfattningsrätt och lagberedningsvetenskap), (6) internationella rättsförhållanden (komparativ rätt, internationell offentlig rätt, internationell ekonomisk rätt och internationell privaträtt) och (7) allmänna frågor inom rättslivet samt närliggande discipliner (rättsfilosofi, rättsteori, rättsinformatik, rättsociologi, rättshistoria och rättskultur i allmänhet). Förutom de sju volymerna med artiklar finns en särskild

registervolym med ett totalregister där registren från de andra volymerna är sammanförda (se nedan). De olika volymernas omfattning varierar mellan 500 och 800 sidor.

EIF innehåller sammanlagt 2700 artiklar. Texten omfattar ca 3700 tvåspaltiga sidor totalt. Räknar man med registren i alla volymer och registervolymen kommer man sammanlagt upp till ca 5000 sidor.

På basis av detta kan man räkna ut att artiklarnas medellängd är knappt en och en halv sida. Längden varierar dock betydligt: de mest omfattande artiklarna täcker mer än tio sidor, de kortaste bara en fjärdedels spalt. Det beror på att artiklarna är systematiserade så att de placerar sig på olika abstraktionsnivåer. Några beskriver ett helt rättsområde, andra granskar viktiga rättsinstitut och somliga är korta informationsinslag om juridiska detaljbegrepp. I de omfattande artiklarna behandlas artikeltemats historik, utländsk rätt, regleringens samhälleliga betydelse och dess huvudpunkter. Dessutom framförs det kritiska anmärkningar och redogörs för reformplaner. Utgångspunkten är att en artikel alltid börjar med en definition då en sådan lämpligen kan formuleras. I korta artiklar innehar begreppsdefinitioner en central ställning. I detta avseende kan EIF karakteriseras som en encyklopedisk ordbok.

Registren. Det ovan sagda visar att de olika registren tar mer plats i EIF (1300 sidor av 5000) än i motsvarande uppslagsverk i allmänhet. Orsaken är att redaktionen lagt speciell vikt vid registren. Tanken har varit att det just i ett uppslagsverk är ytterst viktigt att läsaren har så många vägar till informationen som möjligt. Därför är sakregistren mycket detaljerade (se nedan) och registret (indexet) över artikelrubrikerna ges i både alfabetisk och systematisk ordning.⁷

I det systematiska registret kan alla artikelrubriker hittas i sammanhang med andra artiklar som behandlar samma tema på en mera generell eller mera detaljerad nivå eller behandlar ett närliggande tema (i systematiskt oklara fall kan samma rubrik finnas i flera tematiska sammanhang). Ett exempel illustrerar registrets uppbyggnad. Det är dock frågan om en förenklad presentation som inte innehåller alla rubriker från EIF. Alla termer (som översatts här) är artikelrubriker som kompletterar varandra på olika abstraktionsnivåer:

---

⁷ Många allmänna uppslagsverk (t.ex. *Encyclopædia Britannica*) innehåller ett systematiskt register över verkets artikelrubriker i vilket rubrikerna är placerade inom tematiska helheter.

Processrätt

Rättegång

Käromål

Genkäromål

Kärande

Rättshjälp

Stämning

Stämningsman

Uppskov

Rättsväsende

Rättsinstans

Hovrätt

Högsta domstol

Årsbok för Högsta domstolen

Specialdomstol

Arbetsdomstol

Jorddomstol

Marknadsdomstol

Riksrätt

Underrätt

Auskultering

Lagman

Nämnd i underrätt

Tingsdomare

Läsaranvisningarna i varje volym och i registervolymen innehåller detaljerad information om verkets lexikografiska uppbyggnad. Anvisningarna ges också i grafisk form. Dessutom innehåller registervolymen information om projektet och medlemmarna i dess olika organ och om artikelförfattarna.

Makrostruktur. Ursprungligen hade redaktionen tänkt sig en genomgående alfabetisk ordning för alla artiklar i verket (sammanlagt 2700). Det visade sig dock ganska snabbt att det inte skulle gå att genomföra p.g.a. betydande förseningar i artikelleveranserna: det var omöjligt få alla 330 medarbetare att skriva artiklar i samma takt. Det såg t.o.m. ut som om hela projektet skulle kollapsa. Därför övergick redaktionen till den ovan beskrivna modellen (inspirerad av *Ergänzbare Lexikon des Rechts*), enligt vilken varje volym omfattar närliggande rättsområden. Tack vare det kunde redaktionen koncentrera sig på en volym i taget: det var möjligt att hålla styr på artikelförfattarna för en volym (några tiotal personer) och således få in artiklarna i ungefär samma takt. Det möjliggjorde också att artiklarna kunde redigeras grundligt både språkligt och lexikografiskt (dvs. förses med hänvisningar mellan artiklar, ord för sakregistren osv.) eftersom mängden material som skulle bearbetas samti-

digt inte var så stor. Den ändrade makrostrukturen räddade projektet.

Vid planeringen av EIF ägnades nästan ett helt år (1990) åt frågan om hur rättslig information borde delas i lämpliga bitar: vilka ”skivor” av kunskap borde verket bestå av? Det var svårt att avgöra vilka olika abstraktionsnivåer artiklarna skulle läggas på och hur omfattande artiklarna på de olika nivåerna skulle vara.

Artikelrubriker. Mestadels utgörs artikelrubrikerna i EIF av termer för juridiska begrepp. Det var inte alltid lätt att utforma rubrikerna. Kravet att den språkliga formuleringen skulle vara naturlig och otvungen kom ibland i konflikt med kravet att en rubrik framför allt skall tjäna informationssökningen. För att de rubriker som valdes inte skulle förorsaka läsarna problem att hitta information, innehåller sakregistret ett stort antal synonymer och alternativa formuleringar.

Artikeltexterna är strukturerade med hjälp av tämligen täta mellanrubriker, så att läsarna så fort som möjligt skall hitta den information de söker. I slutet av alla artiklar – med undantag av korta detaljartiklar – finns en bibliografi för den som är intresserad av att få ytterligare uppgifter.

Det var inte så svårt som man kunde ha befarat att lägga in mellanrubriker i artiklarna. Eftersom alla artiklar bearbetades så att de skulle passa ihop med encyklopedins generella struktur, var det tämligen lätt att i det sammanhanget inkludera nödvändiga mellanrubriker.

Hänvisningssystem. Alla artiklar är via hänvisningar kopplade till andra artiklar som hör till samma systemhelhet. Tekniskt är detta genomfört med hjälp av kursiveringar. Ett kursiverat ord i en artikel visar att EIF innehåller en annan artikel rubricerad med detta ord. Ytterligare hänvisningar finner man inom parentes, och därutöver finns alla hänvisningar i texten samlade i slutet av artikeln.

Sakregister. EIF:s sakregister innehåller alla slags ord som kan leda läsaren till den information han eller hon söker: juridiska termer, allmänspråkliga ord, uttryck på främmande språk, personnamn, förkortningar osv.

För att sakregistren skall vara så användarvänliga som möjligt, följs de egentliga stickorden av mer specifika uttryck i alfabetisk ordning (föregångna av tankstreck; se illustration nedan). Detta betyder att varje spalthänvisning är försedd med ett preciserande uttryck (normalt rubriken på den artikel till vilken den ifrågavarande hänvisningen leder läsaren). På detta sätt undviker man att ett stickord följs av många (t.o.m. tiotals) spalthänvisningar utan kontextpreciseringar (något som gör sakregister mycket tidsödande att använda: läsaren måste ofta kontrollera talrika textställen innan han eller hon finner adekvat informa-

tion). Hänvisningarnas exakthet är tredjedelen av en spalt. Som i *Encyclopædia Britannica*, används bokstäverna ”a”, ”b” och ”c” för att peka ut om hänvisningen syftar till spaltens övre, mellersta eller nedre del (dessa bokstäver finns inte i själva spalterna utan det handlar om uppskattning). Ett exempel (i översättning här) åskådliggör sakregister-systemet (de romerska siffrorna hänför sig till volym och de arabiska till spalter):

- 1 lösöre I 210a–b
  - företagshypotek I 1095b–1097a
  - förmögenhetsklass I 553b–554c
  - gåvoutfästelse I 419a–b
  - konsumtionsartikel I 401c
- 2 lösöre
  - fastighetsvärdering II 174a
- 3 lösöre
  - stöld IV 770a–773a
  - utmätning IV 770a–773a
- 4 lösöre
  - statsegendom V 1034b
- 5 lösöre
  - tysk rätt VI 771b

Kursiveringen visar att volym I innehåller en hel artikel om lösöre (spalt 210, övre och mellersta delen). Lösöre behandlas även i andra artiklar, i samband med hypotekssystemet och gåvoutfästelse samt inom förmögenhetsklassifikationerna och som konsumtionsartikel. Dessutom finns det också i andra volymer artiklar där lösöreproblematiken förekommer, bl.a. i samband med utmätning (volym IV, spalterna IV 770a–773a) och statsegendom (volym V, spalt 1034b). I volym VI (som innehåller många jämförande artiklar) behandlas lösörets ställning t.o.m. i tysk rätt.

Det gemensamma sakregistret för hela verket, där registren från de enskilda volymerna sammanförts i ett totalregister, kunde skapas automatiskt med hjälp av ett program som Forskningscentralens dataspecialister framställde (även om en del manuellt arbete också krävdes). Antalet spalthanvisningar i det gemensamma sakregistret är ca 42.500 eller ca 450 trespaltiga sidor tryckta med petit.

4. Det redaktionella arbetet

Instruktioner till artikelförfattarna. I planeringsskedet utarbetades detaljerade instruktioner för artikelförfattarna. I instruktionerna presente-

rades projektets syften och kraven i fråga om artiklarnas innehåll, form och omfattning. Instruktionerna kompletterades av några modellartiklar författade av huvudredaktören. Varje författare fick instruktionerna tillsammans med en kort presentation av projektet. Paketet innehöll också ett cirkulär i vilket mottagaren välkomnades som artikelförfattare och där det redogjordes för hans eller hennes upphovsrättsliga ställning.

Elektronisk artikelleverans. Utgångspunkten för artikelleveransen var från första början att alla artiklar skulle levereras till redaktionen i elektronisk form. Eftersom konverteringssystemen snabbt utvecklades i början av 1990-talet, var det inget större problem att författarna använde olika ordbehandlingsprogram. I sista skedet (i slutet av 1990-talet) kom artiklarna mestadels in via e-post.

Att artiklarna kom in i elektronisk form underlättade det redaktionella arbetet väsentligt. Det var enkelt att bearbeta texterna, alfabetisera ordlistor och söka efter ord i textmassorna. Trots detta sysselsatte projektet huvudredaktören och redaktionssekreteraren på heltid under nästan ett årtionde. En stor del av artiklarna krävde grundlig bearbetning (strukturering, tillsättning av mellanrubriker och hänvisningar mellan artiklar, anteckning av ord för sakregistren osv.). Dessutom förorsakade många artikelförfattares försenade leveranser mycket arbete i form av upprepade påminnelser.

Huvudredaktörens uppgifter. Redigeringen av alla artiklar sköttes av huvudredaktören (förklaringen till denna exceptionella lösning är att han var heltidsanställd). Huvudredaktören strukturerade artiklarna (vid behov), tillade (ytterligare) mellanrubriker och nödvändiga interna hänvisningar osv. Den bearbetade texten sändes alltid till författaren, och ändringarna underbyggdes i ett följebrev. Om författaren var av annan åsikt strävade redaktionen efter att finna en alternativ ny lösning. Detta samarbete löpte bra.

Huvudredaktören utarbetade också sakregistren i alla volymer. En del av författarna framförde preliminära förslag till stickord i sakregistren på basis av författarinstruktionerna men till största delen valdes stickorden av redaktionen. I alla uppslagsverk som innehåller längre artiklar är sakregister ytterst viktiga. Därför antecknade huvudredaktören de ord som skulle inkluderas i sakregistren i samband med redigeringen av varje artikel då han fördjupade sig i dess innehåll. Det skulle ha varit mycket svårare att skapa sakregistren senare: genomläsning av väldiga textmassor tröttar ut registerskaparen som därför lätt missar väsentliga ord.

Redaktionssekreterarens uppgifter. Redaktionssekreteraren hade i uppgift att ta kontakt med artikelförfattarna för att få in de utlovade ar-

ticklarna, att läsa igenom alla texter i språkvårdande syfte och korrekturläsa dem samt att övervaka tryckningsprocessen. Den första uppgiften sysselsatte henne mycket mera än beräknat p.g.a. författarnas ständiga förseningar.

Godkännande av artiklar. Redaktionen försäkrade sig om att alla texter blev tryckta just i den form författarna önskade genom att korrekturen sändes ut för godkännande. För att säkerställa att texterna var à jour då de publicerades tilläts nödvändiga korrigeringar även i detta skede. Artikelförfattarna signerade varje sida av sitt korrektur så att redaktionen kunde vara säker på att alla sidor verkligen hade blivit lästa.

5. Projektets omfattning i tid

Ursprungligen hade det beräknats att det egentliga arbetet med EIF (som föregicks av en treårig planeringsperiod) skulle ta ca fem år. Den beräknade tiden fördubblades nästan: huvudredaktören inledde sitt heltidsarbete i projektet i början av 1990, och den sista volymen och registervolymen publicerades 1999.

Under de första åren av projektet preciserades de preliminära planerna på basis av promemorior av huvudredaktören, och de texter som redan då flöt in redigerades. Den första volymen kom ut år 1994, vilket betyder att själva publiceringen sträckte sig över fem år. Under perioden publicerades en volym per år med undantag av år 1995 då två volymer kom ut och 1999 då den sista volymen och registervolymen kom ut.

Förseningen förorsakades till största delen av att de tidtabeller som redaktionen kommit överens med författarna om överlag inte höll streck. I några fall kom texterna flera år för sent trots att redaktionssekreteraren ständigt påminde författarna om deras löften. Dröjsmålen var dock helt förståeliga då alla författare hade sitt dagliga huvudarbete att sköta. EIF-arvodena var därtill – som sagt – närmast symboliska. Å andra sidan måste det också medges att det inte skulle ha varit möjligt att framskrida snabbare i redaktionsarbetet utan att kvaliteten hade blivit lidande: om alla artiklar hade erhållits på avtalad tid skulle det redaktionella arbetet utgjort en svår flaskhals. Då den månadsavlönade redaktionen bestod av bara två personer var den takt som artiklarna i praktiken levererades i mycket lämplig.

Att projektet drog ut på tiden vållade – vid sidan av det arbete som krävdes för påminnelser – avsevärda problem. För det första steg projektets kostnader betydligt då huvudredaktören och redaktionssekreteraren var anställda fem år längre än beräknat. Dessutom måste de arti-

kelförfattare som hade levererat sina artiklar på avtalad tid ajourföra sina texter eftersom de publicerades mycket senare än beräknat. En tredje nackdel hänger samman med den tidsmässiga koherensen för verkets artiklar. Som redan sagt ovan publicerades delarna under loppet av fem år. De åren var en brytningstid under vilken den europeiska integrationen hade djupgående inverkan på den finska rättsordningen. Den första volymen kom ut det år då Finland anslöt sig till Europeiska Unionen (och beskriver ännu Finlands ”fristående” rättsordning) och den sista kom ut då Finland fungerade som EU:s ordförandeland. Detta betyder att många sammanhörande artiklar i olika volymer som kompletterar varandra och som är sammankopplade med hänvisningar i själva verket beskriver tämligen olika regleringar trots att det är frågan om samma saksammanhang.

6. EIF som bas för en definitionsordbok eller termbank

Efter publiceringen av den första upplagan sålde *Suomalainen Lakimiesyhdistys* rättigheterna till senare upplagor av EIF till ett kommersiellt förlag. Verkets fortsatta öden är alltså i dess händer. Å andra sidan kunde EIF utgöra ett viktigt grundval för en definitionsordbok över finskt rättsspråk (eller för en termbank). Det har publicerat flera översättningsordböcker i Finland och även en ordbok över juridiska förkortningar.⁸ Däremot fattas det en omfattande juridisk definitionsordbok⁹ och en termbank (för professionell användning) som skulle täcka hela den finska rättsterminologin (det finns dock mindre ordböcker och listor för den breda allmänheten).

En juridisk definitionsordbok skulle behövas inom en snar framtid, trots att EIF redan fungerar som ett surrogat för en sådan och (enligt uppgift) används flitigt av bl.a. översättare. För det första måste man minnas att många detaljtermer bara skymtar i verkets text utan klar definition – även om de centrala termer som förekommer i artikelrub-

---

⁸ Mattila & al. (2004). Ordboken innehåller också de finlandssvenska, rikssvenska, danska och norska förkortningar som tidigare har använts eller i dag används i Finland. Bokens förord och indelning (i vilken metoden för förkortningsinsamlingen presenteras) och alla användarinstruktioner finns också på svenska. Se även Mattila (2006b:174–183).

⁹ Klassiska exempel i stora länder är *Vocabulaire juridique* (Frankrike), *Black's Law Dictionary* (USA) och *Creisfelds Rechtswörterbuch* (Tyskland). Av dessa är *Vocabulaire juridique* (redigerad av Gérard Cornu) ett föredömligt verk ur lexikografisk synvinkel.

rikerna huvudsakligen är definierade. En anseilig nackdel i detta sammanhang är också att EIF består av volymer som avgränsas enligt rättsområden. Det betyder att de definitioner som förekommer i anslutning till rubriker normalt gäller bara inom ramen för de rättsområden som behandlas i den ifrågavarande volymen. Detta är en olägenhet, till och med en risk för icke sakkunniga läsare som inte förstår att samma term kan förekomma på andra rättsområden i en väsentligt avvikande betydelse. Dessutom måste man komma ihåg att de första volymerna av EIF publicerades för mer än tio år sedan, och att vissa termdefinitioner därför redan är föråldrade (trots att termdefinitioner vanligen har en mera permanent karaktär än rättsordningens innehåll, som ofta snabbt förändras).

Trots sådana nackdelar skulle EIF – tack vare både sitt innehåll och de lexikografiska och organisatoriska lärdomar som redaktionen fick under arbetet – utgöra en solid bas för en omfattande definitionsordbok över den finska rättsterminologin (eller för en termbank). För artikel-skrivandet skapades på 1990-talet en omfattande organisation, och hundratals medarbetare värvades. Det behövs bara att man återupplivar organisationen och på nytt kontaktar de medarbetare som redaktionen sedan gammalt känner. Om samma ideella samfund som producerade EIF, *Suomalainen Lakimiesyhdistys*, svarade för det nya projektet skulle det förmodligen vara lätt att få både tidigare samarbetspartner och nya parter intresserade. Den tekniska form som den nya produkten skulle få (ordbok i pappersform, elektronisk ordbok, termbank) avgör säkert för sin del vilka parter som kommer med.

Författaren av denna artikel har i olika sammanhang tagit upp frågan och föreslagit att *Suomalainen Lakimiesyhdistys* skulle producera en omfattande definitionsordbok över den finska rättsterminologin (som kunde heta t.ex. *Vocabularium Iuridicum Fennicum* om man följer Föreningens etablerade tradition att ge grundläggande verk ett latinskt namn).¹⁰ År 2006 diskuterades ärendet preliminärt i *Suomalainen Lakimiesyhdistys* styrelse men inga beslut har hittills fattats.

Om en enspråkig definitionsordbok över den finska rättsterminologin kunde produceras skulle detta i fortsättningen underlätta projekt som syftar till att skapa två- och flerspråkiga rättsordböcker i landet (se närmare Mattila 1998:1037–1047) och för finskans del stödja det terminologiska arbetet i EU,¹¹ i vilket den juridiska terminologin innehar en central ställning

---

¹⁰ Denna idé har framförts redan i Mattila (1992:43).

¹¹ EU:s termbanker, speciellt den nya jättelika banken IATE och inkludering av straffrättslig terminologi i den, har behandlats på engelska i Mattila (2007).

7. Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det under arbetet med projektet *Encyclopædia Iuridica Fennica* förekom svårigheter av olika slag:

- under förberedelseskedet av projektet lyckades man inte planlägga en fungerande struktur: i den ursprungliga formen, dvs. ett verk med genomgående alfabetisk sortering, var projektet nära att kollapsa, men lyckligtvis fann man i tid en fungerande lösning: en kombination av ett systematiskt och ett alfabetiskt verk
- det krävdes mycket mera ansträngningar än beräknat för att genomföra arbetet (planera encyklopedins struktur, gestalta artikelrubrikerna, redigera artiklarna och utarbeta sakregistren)
- därför fördröjdes projektet betydligt (den beräknade tiden fördubblades), och kostnadskalkylen överskreds på motsvarande sätt

Å andra sidan kan man föra upp många positiva erfarenheter:

- det var mycket nyttigt att kartlägga motsvarande utländska projekt och uppläggningsverk
- ett vetenskapligt samfund som inte eftersträvar vinst är väl ägnat att skapa samarbetsanda bland potentiella artikelförfattare, som bara får symboliska arvoden
- samarbete innebär styrka: en enda specialist eller några specialisters kunskaper och kapacitet skulle inte ha räckt till för att genomföra projektet men med förenade krafter kunde man producera ett flerbändigt verk i ett litet land
- samarbetet mellan experter inom olika områden löpte mycket bra; speciellt viktig var insatsen från lingvister och lexikografer
- EIF utgör en solid bas för redigeringen av en definitionsordbok över den finska rättsterminologin eller för en juridisk termbank i Finland

Allt som allt krävde EIF en mycket betydande insats. Svaret på frågan om denna insats var lönsam beror till stor del på ideologiska faktorer: vilket värde ser man i att den finländska rättskulturen i slutet av 1900-talet på ett heltäckande sätt kodifierades, dvs. att man för eftervärlden bevarade ett tvärsnitt av rättstillståndet i Finland sådant som det var då landet höll på att gå med i Europeiska Unionen? Å andra sidan borde man inte heller underskatta verkets praktiska värde: att vissa volymer av EIF mycket snabbt såldes ut¹² visar att det fanns efterfrågan på informa-

---

¹² Eftersom EIF-volymer utgör självständiga kunskapshelheter är det möjligt att vid sidan av hela verket även sälja enskilda volymer.

tion av detta slag.

Ur denna praktiska synvinkel borde EIF redan ajourföras. Detta torde inte kräva lika mycket ekonomiska och mänskliga resurser som den första upplagan, i synnerhet om man väljer elektronisk form. I detta fall behöver man bl.a. inte utarbeta sakregister: detaljinformation kan fritt sökas i texten. Det återstår att se om nya upplagor av EIF publiceras då det inte mera är *Suomalainen Lakimiesyhdistys* som beslutar i frågan.

Bibliografi

- Mattila, Heikki 1989: Ensyklopediset oikeussanakirjat Saksan liittotasavallassa ('De encyklopediska ordböckerna i Tyska förbundsrepubliken'). I: *Lakimies* 8, 1066–1089.
- Mattila, Heikki 1992: Juridiset tieto- ja määritelmäsanakirjat latinalaisissa maissa ('De juridiska uppslagsverken och definitionsordböckerna i de latinska länderna'). I: *Lakimies* 1, 19–43.
- Mattila, Heikki 1994: EIF tietoteoksena ('EIF som uppslagsverk'). I: *Encyclopædia Iuridica Fennica I: Varallisuus ja yritysoikeus*. Helsinki: Suomalainen Lakimiesyhdistys, 19–43.
- Mattila, Heikki 1998: Kaksikielisten oikeussanakirjojen tarve ('Behovet av tvåspråkiga juridiska ordböcker'). *Lakimies* 6–7, 1037–1047.
- Mattila, Heikki 1999: Encyclopædia Iuridica Fennica. The Birth of the Finnish Legal Encyclopedia. I: *Judicial Academy of Northern Finland*. Publications 4, 151–162.
- Mattila, H., Jussila, A. och Kaltio, O. 2004: *Oikeuselämän lyhennesanakirja B Juridisk förkortningsordbok*. Helsingfors: Talentum.
- Mattila, Heikki 2006: *Comparative Legal Linguistics*. Aldershot (Hampshire): Ashgate.
- Mattila, Heikki 2006b: Om juridiska förkortningar. I: *Fackspråk och översättningsteori. Vakki-symposium XXVI*. Publikationer av Forskargruppen för översättningsteori, fackspråk och flerspråkighet vid Vasa Universitet (red. Lehtinen, E. och Niemelä, N.), Nr 33, 174–183.
- Mattila, Heikki 2007: 'Multilingual Term Banks of Criminal Law'. A paper read at the *Nordisk Workshop för straffrätt*. University of Lapland, March 23, 2007 (in press).

Heikki E. S. Mattila
Laplands universitet
Juridiska fakulteten
PB 122, FI-96101 Rovaniemi
Heikki.Mattila@ulapland.fi